

ΧΑΡΑ ΣΑΜΠΑΝΙΔΟΥ

Οι γλάροι του
Βοσπόρου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Με βαριά και κουρασμένα βήματα ανέβαινε τα φαρδιά πέτρινα σκαλιά της απότομης ανηφόρας. Ελάχιστες φορές είχε περάσει από αυτόν τον πολυσύχναστο, εμπορικό δρόμο που ξεκινάει από το Καράκιοϊ και καταλήγει στον Γαλατά, και τώρα αυτή τη διαδρομή έπρεπε να κάνει ο Αναστάσης για να φτάσει στο σπίτι του. Αυτήν που θύμιζε πανηγύρι με χρώματα πολλά, ανάκατες μυρωδιές κι ανατολίτικες μουσικές, να ξετροπώνουν από παντού και να πλημμυρίζουν τις αισθήσεις. Να θυμίζουν Αυλή των Θαυμάτων...

Δεξιά κι αριστερά, στενά και κακοδιατηρημένα μαγαζιά, έχουν απλώσει έξω την πραμάτεια τους διαλαλώντας το καλό εμπόρευμα. Χαλιά, κιλίμια, μπακίρια, μαγκάλια σε διάφορα μεγέθη, μασιές από

δίπλα κι όλα μαζί ένα συνονθύλευμα από λογής-λογής φανταχτερά εμπορεύματα.

Παραδίπλα, μυρωδικά και μπαχαρικά, ακόμη κι από αρκετή απόσταση, με δύναμη τρυπούν τη μύτη των περαστικών. Ειδικά εκείνη η κανέλα με το γαρίφαλο, που είναι φτιαγμένα για να ενώνονται αγαπησιάρικα μεταξύ τους, τα αγαπημένα μπαχαρικά που δεν λείπουν από καμμιά ανατολίτικη κουζίνα...

Αρμαθιές οι τσίροι, βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τα σουτζούκια και τα λουκάνικα που λόγω του μεγέθους τους, ποζάρουν σε πλεονεκτική θέση. Τα τεράστια κομμάτια του παστουρμά, με μπόλικο τσιμένι, σίγουρα είναι στην προτίμηση των περισσότερων, και καθώς κόβει ο μαγαζάτορας τις λεπτές φέτες, με τη λαχτάρα που έχουν, γεμίζει με σάλιο το στόμα τους κι όλο καταπίνουν...

Τούρκοι, Ρωμιοί, Αρμένηδες κι Εβραίοι, ανάκατοι, με κοινή γλώσσα την τούρκικη, χαμογελαστοί και με διάθεση, κοιτάζουν γύρω και μιλούν μεγαλόφωνα. Κάποιοι κάθονται καταγής, ανακούρκουδα, φουμάρουν και περιεργάζονται τους περαστικούς, μιλούν μεταξύ τους και χαριεντίζονται ευτυχισμένοι. Λες κι η ανατολίτικη μουσική που ακούγεται από κάθε γωνιά, τους μεθάει, τους ποτίζει με το ποτό της ευδαιμονίας, και κάθε τόσο στρίβουν με φιλαρέσκεια το παχύ μουστάκι που δεν λείπει από κανέναν που θεωρεί τον εαυτό του αληθινό άνδρα.

Σε απόσταση αναπνοής, υψώνεται το Αγά Τζαμί, κι από 'κεί ακούγεται η μακρόσυρτη φωνή του ιμάμη και μπερδεύεται με τις μυρωδιές και τις μελωδίες που ξετρυπώνουν από το Γιουκσέκ Καλντιρίμ, ο Ύψηλός Πεζόδρομος, όπως ονομάζεται αυτός ο εμπορικός ανηφορικός δρόμος κι είναι χαρακτηριστικός, καθώς από

τη μια άκρη έως την άλλη έχει χαμηλά, μα φαρδιά σκαλιά, που φτάνουν μέχρι το τέρμα, στον Πύργο του Γαλατά.

«Αλλάχ, Αλλάχ...» ακούει ο Αναστάσης και ρίχνει μια φευγαλέα ματιά στα δεξιά του.

Κάποιος μ' ένα κόκκινο φέσι έχει βγάλει έξω από το μαγαζί τον ναργιλέ, καπνίζει με καημό και δείχνει να το ευχαρισιέται. Σ' ένα χαμηλό τραπεζάκι δίπλα του λαμπυρίζουν κεχριμπαρένια κομπολόγια, σε διάφορα μεγέθη. Όλα έχουν το ίδιο εντυπωσιακό χρώμα, το χρώμα του μελιού.

Από τα σκοινιά μιας κακοφτιαγμένης τέντας, κρέμονται μεταξωτά υφάσματα. «Από την Περσία», λέει οπραματευτής και καμαρώνει, σηκώνοντας τα φρύδια και κουνώντας το κεφάλι. Ένα ελαφρύ αεράκι που έρχεται από τη θάλασσα του Μαρμαρά σε συνδυασμό με τις μουσικές από το σάζι, τα κάνουν να ανεμίζουν ναζιάρικα.

Οι αρβύλες βαριές, δυσκολεύουν τα βήματα του Αναστάση, μα τόσα χρόνια αυτές φορούσε, τις συνήθισε κι ούτε που διαμαρτύρεται. Είχαν φθαρεί, είχαν τρυπήσει, μα δεν τον ένοιαζε, και ξυπόλυτος ακόμη θα πήγαινε, αρκεί να έφτανε στο σπίτι του...

Πέντε χρόνια... πέντε χρόνια πρέπει να είχαν περάσει κι ίσως και παραπάνω. Ούτε που θυμάται πια ο Αναστάσης. Δεν ζούσε, δεν υπήρχε. Μα να που τώρα επιστρέφει ζωντανός και του φαίνεται σαν όνειρο, λες κι έγινε κάποιο θαύμα και γυρίζει σώος κι αβλαβής στη γυναίκα του...

Μα... πού είναι το σπίτι του, άραγε έχει πολύ δρόμο ακόμη; Μήπως χάθηκε;

Όχι, καλά θυμάται, ακολουθεί τον σωστό δρόμο, θα ανέβει όλη αυτήν την ανηφόρα με τα σκαλιά κι από

τον Κουλέ θα στρίψει δεξιά, θα προχωρήσει, θα προχωρήσει... θα προσπεράσει και το στενό όπου είναι το σχολείο *Saint Benoit* κι εκεί, στα πενήντα μέτρα, στο αριστερό του χέρι, στη μια γωνία είναι το καφενείο, στην άλλη ο φούρνος κι ακριβώς απέναντι στον ίδιο αυτό δρόμο, το σπίτι του. Εκεί την άφησε τότε τη γυναίκα του κι εκεί θα τη βρει τώρα...

Δυο-τρεις άνδρες που πετάχτηκαν από ένα στενό, έπεσαν πάνω του και παραπάτησε. Λίγο έλειψε να τον πετάξουν κάτω. Η ανάσα τους μύριζε ποτό ανάμεικτο με χασίσι και τα λόγια τους ήταν πρόστυχα κι έβγαίναν αβίαστα από τη μέθη τους.

Ο σάκος που είχε στην πλάτη του έπεσε στα βρομόνερα κι έσκυψε να τον πιάσει. Άλλοι δυο μαντραχαλάδες πετάχτηκαν από το ίδιο σημείο και χαχανίζοντας τρέξανε να προλάβουν τους πρώτους. Μια διαφορετική μουσική αυτή τη φορά, αισθησιακή, έφτασε στα αυτιά του Αναστάση κι έντονο άρωμα από πατσουλί του τρύπησε τα ρουθούνια. Αυτό τον έκανε να θυμηθεί. Ναι, κάπου εκεί κοντά ήταν ο δρόμος του Εβένου με τα σπίτια της ακολασίας, ο γνωστός Δρόμος Αμπανόζ, με κορίτσια από όλες τις εθνότητες που ζούσαν στον αλλόθρησκο μαχαλά, το αλλοτινό «Παρίσι του Βοσπόρου». Κάποιοι έλεγαν ότι ήταν ο δρόμος της ηδονής, αφού ναυτικοί, Τούρκοι οικογενειάρχες και αγχωμένοι έφηβοι, έτρεχαν με λαχτάρα να τρυπώσουν στα σπίτια της ηδονής. Κάποιοι μάλιστα εφοδιάζονταν προηγουμένως με λαχματζούνια για να έχουν, έλεγαν, μεγαλύτερες επιδόσεις και για να ενισχύσουν μ' αυτό το αφροδισιακό τον ανδρισμό τους.

Όλα τα βαλάντια είχαν δικαίωμα στην απόλαυση, υπήρχαν πολλές διαφορετικές κατηγορίες, όπως υπήρχαν και πολλές κατηγορίες στα «κορίτσια της χαράς»,

οπότε ο κάθε πελάτης ήξερε καλά πως όσο περισσότερους παράδες διέθετε, θα είχε ανάλογη μεταχείριση, και καλύτερη περιποίηση.

Όμως όλοι ήξεραν πως αυτά τα χρυσά κλουβιά των ανέσεων, απαρτίζονταν από έγκλειστες Λεβαντίνες, Αρμένισσες και λιγοστές Εβραίες. Μάλιστα έλεγαν ότι υπήρχαν ανάμεσά τους και Ρωμιές. Οι αυστηρές ιδιοκτήτριες των οίκων ανοχής, προσέφεραν στα κορίτσια μια άνετη ζωή με αντάλλαγμα την ψυχαγωγία των πλούσιων πελατών από τις πρεσβείες του Πέρα και των ευκατάστατων εμπόρων.

Ο Αναστάσης έστρωσε πάνω του το βαρύ πανωφόρι που φορούσε, στερέωσε καλύτερα τον σκούφο που κάλυπτε το κεφάλι του και συνέχισε την πορεία του. *Ατέλειωτη αυτή η ανηφόρα...* Εκατόν δεκαοκτώ σκαλοπάτια, κι έτσι όπως κοιτάζει ψηλά, ακόμη δεν είδε να φαίνεται ο Πύργος του Γαλατά.

Καθώς περνάει έξω από ένα μπαρμπέρικο, βλέπει τον κοντόχοντρο μπαρμπέρη να έχει πέσει πάνω από τον πελάτη του, ο οποίος είναι τυλιγμένος με ένα άσπρο σεντόνι, σχεδόν ξαπλωμένος στην καρέκλα, με κλειστά τα μάτια, σαν να κοιμάται. Ο Αναστάσης κοντοστέκεται και κοιτάζει. Ο μπαρμπέρης τον ξυρίζει με προσοχή με ένα μακρύ ξυράφι, μα ακόμη μεγαλύτερη επιμέλεια θα δείξει όταν θα έρθει η σειρά για το μουστάκι. Εκεί θα φανεί η καλλιτεχνία του.

Ο Αναστάσης χαμογελάει. Το μουστάκι στους άνδρες είναι σήμα κατατεθέν, κάτι σαν δύναμη κι αδιαμφισβήτητος ανδρισμός. Πολλά είναι αυτά που τονίζουν την προσωπικότητα του αληθινού αρσενικού, όπως το κομπολόι και πώς το μπεγλεράει, η στάση του σώματος κι η περπατησιά, το καπέλο, ο ναργιλές... Αλλά το στρίψιμο στην άκρη του μουστακιού είναι η μαγκιά! Είναι η φύση του άνδρα!

Στην πόρτα του μπαρμπέρικου, σε μια σπασμένη καρέκλα κάθεται ο παραγουιός του και κρατάει στα χέρια του με ευλάβεια, σαν κορίτσι αγνό κι ανέγγιχτο, το τσουμπούς¹ του. Χειρίζεται με δεξιотехνία την πένα περνώντας με γνώση πάνω από τις έξι μεταλλικές χορδές. Αυτό το μουσικό όργανο που έχει πολλές ομοιότητες με τον ταμπούρα και που ο ήχος του είναι γλυκός και πονεμένος μαζί, τρυπώνει κατευθείαν στην καρδιά, γλυκά την πονάει, τη γιατρεύει, τη ζαλίζει και τη μεθάει. Το αγόρι παίζει με κλειστά μάτια, σμίγοντας τα φρύδια του. Φαίνεται να έχει νταλγκά μεγάλο και πόνο στην καρδιά...

Όμως στη ζωή ετούτη ο καθένας έχει τον δικό του πόνο, κι ο Αναστάσης συνεχίζει τώρα την ανηφοριά, ανηφορίζει κι όλο ανηφορίζει, και προσπερνάει τις μουσικές, τις μυρωδιές και τους περαστικούς. Μετά από πέντε και βάλε, χρόνια, επιτέλους επιστρέφει... Επιστρέφει!

Από τότε που παντρεύτηκε με την Ευγενία η μοίρα έτσι τά 'φερε κι αμέσως έφυγε για τον πόλεμο... Πήγε σ' έναν πόλεμο που δεν τελείωνε ποτέ, σ' αυτόν που τον ονόμασαν Πρώτο Παγκόσμιο. Τον έστειλαν στη Ρουμανία να πολεμήσει κι ήταν άγνωστο αν θα γύριζε πίσω ζωντανός, μα ούτε κι αυτός είχε ελπίδες...

Δεν πρόλαβαν να ζήσουν με την Ευγενία του, δεν πρόλαβαν καν να γνωριστούν, όταν αναγκάστηκε εκείνος να φορέσει τα άρβυλα, να οπλιστεί κι αμέσως να φύγει. Δίχως να της δώσει κάποια υπόσχεση για γυρισμό. Γιατί ο πόλεμος είναι άγριο πράγμα, είναι σκληρός, αδυσώπητος κι άδικος... Να όμως που τώρα γυρίζει πίσω, στη γυναίκα του!

---

1 Μουσικό όργανο.

Προσπαθεί να θυμηθεί τη μορφή της, να φέρει στο μυαλό του την εικόνα της, μα και πάλι μπερδεύεται. Πόσο λυπάται γι' αυτό... Θα τη βρει άραγε; Τον περίμενε όλ' αυτά τα χρόνια; Θα τον περιμένει; Αυτός ο φόβος του πιέζει το στήθος σαν σιδερένιο χέρι και επιταχύνει το βήμα του.

Ο ιμάμης από τον μιναρέ συνεχίζει τη μονότονη προσευχή κι οι λέξεις δεν ξεχωρίζουν καθώς είναι συνεχόμενες και μακρόσυρτες, σκορπίζουν και ραντίζουν από ψηλά όλους τους μαχαλάδες. Είναι μέρος της ζωής των μουσουλμάνων. Καιρό είχε ο Αναστάσης, χρόνια ολόκληρα να τ' ακούσει, και τώρα του κάνει έντονη αίσθηση... Μ' από 'δώ και πέρα συνέχεια θα τα ακούει, σκέφτεται, μέχρι που θα τα συνηθίσει πάλι και δεν θα του κάνουν πια καμμιιά αίσθηση.

Γυρίζει, κοιτάει τη γιγάντια φιγούρα του Κουλέ, του Πύργου του Γαλατά. Δεσπόζει στο υψηλότερο σημείο του Πέρα κι αγναντεύει όλη την Πόλη, επιθεωρεί θαρρείς τις γειτονιές με τα σπιτάκια και τις μεγάλες εκκλησίες, τα τζαμιά και τους πάμπολλους μιναρέδες που σαν μακριά δάχτυλα δείχνουν ψηλά τον ένα και μεγαλοδύναμο θεό τους. Από 'κεί πάνω, σαν στρωμένο γιορτινό τραπέζι, απλώνεται ο Ελλήσποντος, ο Μαρμαράς και ο Βόσπορος και η φημισμένη γέφυρα του Γαλατά που ενώνει την Ευρωπαϊκή με την Ασιατική Τουρκία...

Δυο κυρίες, πιασμένες αγκαζέ, προχωρούν με ορθή κορμοστασιά και χαμηλόφωνα συζητούν. Τα φορέματα τους είναι μεσάτα και μακριά ίσαμε κάτω. Τα άσπρα δαντελένια γιακαδάκια, τα καπέλα με το βέλο κι οι ομπρέλες που κρατούν, τις κάνει να ξεχωρίζουν από τις άλλες. Ρωμιές θα πρέπει να είναι, και μάλιστα από καλή οικογένεια, σκέφτεται ο Αναστάσης.

Ακριβώς πίσω απ' αυτές μια χανούμισσα με το φακιόλι στο κεφάλι με γοργά βήματα τις προσπερνάει. Σχεδόν τρέχει με ένα τάσι¹ στο χέρι προς τον σαλεπτοσή για να πάρει σαλέπι για το σπίτι της.

Ο Αναστάσης στέκεται καταμεσής του δρόμου και κοιτάζει γύρω του, καθώς οι δρόμοι που ξεκινούν από την πλατεία αυτή του Πύργου είναι πολλοί. Με το ένα χέρι πιάνει σκεπτικός το πρόσωπο και τρίβει τα γένια του. Προσπαθεί να προσανατολιστεί. Κοιτάει δεξιά, κοιτάει αριστερά, προχωράει δυο βήματα και τότε εντοπίζει τον δρόμο που πρέπει να πάρει. *Ναι, αυτός είναι!* Το γράφουν τα μαύρα γράμματα στον τοίχο, που είναι και πατημένα και ξαναπατημένα από πάνω, καθώς κάποιος κάθε τόσο τα περνάει με κάρβουνο.

Ακολουθεί την πορεία του δρόμου.

Σε κάποια γωνιά εμφανίζονται τρία πιτσιρίκια και τρέχοντας κάνουν κύκλο γύρω του, παίζουν και κυνηγιούνται. Είναι ξυπόλυτα, μα γελαστά. Τα κοιτάζει δίχως να σταματήσει κι αυτά συνεχίζουν το παιχνίδι τους και τον ακολουθούν με φωνές και γέλια. Όλα κρατούν στο χέρι ένα κομμάτι ψωμί και το μασουλάνε κόβοντας μεγάλες μπουκιές. Πάνω στη βιασύνη σε κάποιο πέφτει κάτω το ψωμί, μα σκύβει αμέσως και πριν του το αρπάξει άλλος, το παίρνει και συνεχίζει να το τρώει λαίμαργα...

Δυο Τουρκάλες κάθονται στα αριστερά του δρόμου, κοντά σε μια βρύση, με μια μαρμαρίνη γούρνα και συζητούν μέχρι να γεμίσουν τα κανάτια τους. Στη θέα του άγνωστου άνδρα στρέφουν το κεφάλι και τον περιεργάζονται. Μα έτσι όπως είναι μελαμφός και με γένια, θα τον περνάνε για κάποιο Τούρκο, περαστικό από τα μέρη τους...

---

1 Μεταλλική κούπα.

Ο Αναστάσης είναι σίγουρος πως ούτε κι η γυναίκα του θα τον αναγνωρίσει έτσι όπως έχει αλλάξει. Αυτή η σκέψη τον στενοχωρεί, μα τη διώχνει και συνεχίζει την πορεία του. Προχωράει αγνοώντας τους περαστικούς και την άμαξα που πέρασε ξυστά από δίπλα του...

Εντοπίζει το γωνιακό καφενείο, τον φούρνο και σταματάει απότομα. Εκεί, στη μέση του δρόμου. Η συγκίνηση του μεγάλη, πολύ μεγάλη. Κοιτάζει αριστερά του το καφενείο και δεξιά ένα ψηλό κτήριο. Μια μεγάλη πόρτα κάτω, κλειστή κι ακριβώς δίπλα ένα μαγαζί... Είναι το μπακάλικο που είχε η γυναίκα του όταν τη γνώρισε και παρακαλάει η φιγούρα που βλέπει τώρα μέσα να είναι η δική της... Να τη βρει εκεί, στο ίδιο σημείο που την άφησε!

Πλησιάζει με την καρδιά του να χτυπάει δυνατά... Για δευτερόλεπτα κοντοστέκεται έξω απ' την πόρτα, μα αμέσως ξεπερνά την αναποφασιστικότητα και σπρώχνοντάς την, μπαίνει μαγαζί. Κάνει ένα βήμα και στέκεται. Μια λεπτή γυναίκα με σκούρα ρούχα είναι σκυμμένη και προσπαθεί με τη σέσουλα να βάλει ρύζι σε μια χαρτοσακούλα. Ακούει πίσω της τα βαριά του βήματα και σηκώνει το κεφάλι. Το φως που μπαίνει από την πόρτα δεν της επιτρέπει να δει καθαρά το πρόσωπό του, μα διακρίνει μια ανδρική σιλουέτα...

«Μπούγιουρουν, εφέντιμ».

Η φωνή της λεπτή κι ευγενική, η προφορά της άφογη. Σηκώνει το σώμα της και περιμένει απ' αυτόν να της πει τι θέλει. Είναι πρόθυμη να τον εξυπηρετήσει. Σίγουρα είναι Τούρκος, γιατί αν ήταν κάποιος Ρωμιός από τη γειτονιά, θα της μιλούσε αμέσως και θα τη χαιρετούσε. Όλοι τη γνώριζαν πια, όλοι την ήξεραν και τη σέβονταν...

«Ευγενία...»